

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут менеджменту, харчових
технологій та торгівлі
Кафедра менеджменту та адміністрування

СИЛАБУС

Основи управління державними і місцевими бюджетами (ОК 33)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Руденко О.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«08» лютого 2024 р.

Розробник (-и): Дука А.П., професор кафедри, д.е.н., проф.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) _____ (підпис)

Силабус навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування

Протокол 3 від «08» лютого 2024 р.

Узгоджено з гарантом освітньої програми: _____ О.В. Лашук
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	4 курс, 8 семестр навчання, Освітня програма «Публічне управління та адміністрування». Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський). Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», галузь знань 281 «Публічне управління та адміністрування»
Викладач (-і)	Дука Анастасія Петрівна, професор, доктор економічних наук
Профайл викладача (-ів)	https://pumo.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2023/04/profil-vykladacha_duka.pdf
Контакти викладача	duka@stu.cn.ua

2. **Анотація курсу.** У фінансовій системі кожної країни одне з провідних місць належить бюджету, що формуються на місцевому та державному рівнях. На відміну від інших сфер і ланок бюджет охоплює все суспільство, кожен юридичну та фізичну особу. Держава

спроможна реалізувати свої функції та виконати завдання, лише володіючи мистецтвом формування та розподілу обмежених фінансових ресурсів – бюджетом. Вміле державне управління бюджетними ресурсами забезпечує розвиток усіх сфер суспільного життя країни, прогрес економіки і науки, оборону і правопорядок, рівень життя населення, соціальне забезпечення тощо. Потреби підприємств, організацій та установ задовольняються з допомогою бюджетних асигнувань, без яких їх існування, неможливе.

Зазначені обставини зумовлюють важливість вивчення питань, пов'язаних із сутністю управління бюджетом, особливостями бюджетного планування на всіх рівнях, виконання місцевого та державного бюджету, обліку, контролю та звітності про виконання бюджетів.

3. Мета та цілі курсу. Мета навчальної дисципліни – поглиблення знань про організацію формування місцевих та державного бюджетів, міжбюджетних відносин, особливостей бюджетного вирівнювання та застосування основних інструментів управління бюджетами відповідного рівня, відносин, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних ресурсів.

Основними завданнями вивчення дисципліни є отримання знань, компетенції та навичок з основних аспектів управління місцевим та державним бюджетом щодо:

- основ управління бюджетом, міжбюджетними відносинами та боргами,
- принципів бюджетного управління;
- ознайомлення з основними принципами та методами формування бюджетів;
- виявлення причин зростання боргу;
- аналіз методик моніторингу бюджетного процесу в сфері публічного управління;
- розроблення системи діагностики боргу й запобігання кризам банкрутства (дефолту);
- обґрунтування варіантів державницьких рішень щодо управління місцевими та державним бюджетом.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та фахові (ФК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК10. Здатність працювати в команді, володіння навичками міжособистісної взаємодії для досягнення спільної мети.

ФК10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування, уміння визначати обмеження, у тому числі зумовлені економічними та правовими чинниками.).

4. Результати навчання. Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

ПРН4. базові знання наукових понять, теорій та методів, необхідних для розуміння системи публічного управління та складових, що її формують.

5. Пререквізити. Передумовою вивчення дисципліни є базові знання з дисциплін «Публічне управління», «Децентралізація влади в Україні», «Державне та регіональне управління», Дисципліна є базовою для вивчення спеціальних дисциплін наукової програми «Публічне управління та адміністрування» другого рівня вищої освіти.

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16 (8 - синхронний / 8 - асинхронний режими з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, додаткових навчальних та відеоматеріалів)
Практичні / семінарські заняття	14 (6 - синхронний / 8 - асинхронний режими з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, додаткових навчальних та відеоматеріалів)
Самостійна робота	90
Індивідуальне завдання – розрахункова графічна робота	
Всього кредитів	4

7. Тематика курсу.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин для денної форми навчання			
	Всього	У тому числі		
		Лек.	Практ.	С.р.с.

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади бюджетного управління					
1	Вступ. Сутність, призначення та роль бюджету держави	15	2	1	12
2	Бюджет як основний фінансовий план	15	2	1	12
3	Бюджетна система та бюджетний устрій	15	2	2	11
4	Бюджетна політика та бюджетний механізм	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1		60	8	6	46
Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління бюджетами					
5	Бюджетний процес	15	2	2	11
6	Міжбюджетні відносини та система бюджетного вирівнювання	15	2	2	11
7	Система доходів бюджету	15	2	2	11
8	Система видатків бюджету	15	2	2	12
Разом за змістовим модулем 2		60	8	8	44
Усього годин за дисципліну		120	16	14	90

8. Система оцінювання та вимоги (Бажано з прив'язкою до мети курсу. Кожен результат навчання повинен оцінюватися окремо).

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання знань ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань ЗВО Національного університету «Чернігівська політехніка», погодженого вченою радою Національного університету «Чернігівська політехніка» (31 серпня 2020 р. протокол № 6) та введеного в дію наказом ректора від 31 серпня 2020 р. № 26 (https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf).</p> <p>З дисципліни ЗВО може набрати до 75% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 25% підсумкової оцінки – під час підсумкового контролю.</p>
<p>Вимоги до РГР, КР, КП тощо</p>	<p>Критерії оцінювання за напрямками: 1) структура, опис методу та програмна частина (відповідність умовам завдання, експериментальне підтвердження), 2) пояснювальна записка (обґрунтованість рішень, посилання на першоджерела, відповідність оформлення вимогам, своєчасність здачі), 3) захист (ґрунтовність пояснення отриманих результатів та їх доведеність).</p> <p>На КР/РГР поширюються всі основні політики курсу.</p>
<p>Практичні (лабораторні) заняття</p>	<p>Проводиться шляхом спілкування із ЗВО, опитувань ЗВО за підсумками підготовки практичних робіт та опрацювання додаткової літератури для самостійного опрацювання, виконання практичних та розрахункових завдань, розгляду проблемних ситуацій (кейсів), виконання самостійних робіт, завдань у MOODLE.</p> <p>Оцінювання роботи на практичних заняттях здійснюється шляхом накопичення балів за виконання конкретних видів завдань, розміщених у системі Moodle відповідно до розподілу балів за видами завдань.</p> <p>Поточні завдання виконуються у чітко визначений термін. Після завершення строку подання поточних робіт – подання робіт призупиняється, а роботи не оцінюються. Перескладання робіт для підвищення оцінки не передбачене.</p> <p>Для отримання понад 75 балів загальної оцінки за курс, виконання та своєчасне подання цих робіт обов'язковим.</p> <p>Враховується попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення. Оцінюється якість та оригінальність наведених аргументів.</p> <p>Проміжний контроль реалізується у формі модульних контрольних робіт (тестів, розрахунків тощо), які проводяться після вивчення відповідної частини матеріалу на занятті або в інший час, вільний від аудиторних занять (у тому числі й за допомогою технологій дистанційного навчання з використанням електронної бази навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у системі управління навчанням Moodle).</p>

	<p>Завдання для Модульного контролю повинні бути виконані у встановлений термін, але вони доступні для виконання протягом семестру. Недотримання вставленого терміну виконання та подання виконаної роботи із запізненням у часі: робота оцінюється з використанням пониження балів - 0,05 балів за кожен день такого запізнення. Всі завдання поточного та проміжного контролю повинні бути завершені та подані на оцінювання щонайменше за один повний тиждень до початку залікового тижня відповідного семестру. Роботи, подані на перевірку пізніше як за один тиждень до початку залікової сесії вважаються роботами, які подані із значним запізненням. Роботи, подані із значним запізненням оцінюються з понижуючим коефіцієнтом $\frac{1}{2}$. Роботи, подані на перевірку під час залікового тижня вважаються роботами, які подані несвоєчасно. Несвоєчасно подані роботи – не приймаються та не оцінюються. З початком залікового тижня, жодні відпрацювання не приймаються.</p> <p>Виконання та своєчасне подання робіт проміжного контролю є обов'язковим для допуску до підсумкового контролю.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Наприкінці семестру обчислюється загальний бал, який накопичився у журналі оцінок Moodle.</p> <p>Здобувач вищої освіти протягом семестру виконав у повному обсязі передбачені види навчальної роботи, має не більше 30% пропусків практичних занять, не має невиконаних підсумкових робіт та набрав мінімально необхідну кількість 40 балів.</p> <p>Активність впродовж семестру, виконання усіх обов'язкових контрольних заходів. Студенти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю, допускаються до складання екзамену з навчальної дисципліни.</p>

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади бюджетного управління		25
1	Вступ. Сутність, призначення та роль бюджету держави	2
2	Бюджет як основний фінансовий план	3
3	Бюджетна система та бюджетний устрій	5
4	Бюджетна політика та бюджетний механізм	5
5	Модульний контроль 1	10
Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління бюджетами		30
1	Бюджетний процес	5
2	Міжбюджетні відносини та система бюджетного вирівнювання	5
3	Система доходів бюджету	5
4	Система видатків бюджету	5

5	Модульний контроль 2	10
Індивідуальне завдання – розрахункова графічна робота		20
Усього поточний і проміжний модульний контроль		75
Семестровий контроль (Екзамен/диференційований залік/залік)		25
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Політики курсу.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять відповідно до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення лабораторних/практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача, своєчасне виконання завдань поточного контролю, організація дискусій та обговорення проблемних питань відповідної теми, виявлення цікавості та мотивації для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються відповідно до затвердженого графіку або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані лабораторні роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (**40**), він не допускається до складання **диференційованого заліку** під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний диференційований залік складається у вигляді тестування.

Політика дедлайнів

Своєчасність здачі практичних завдань поточного контролю, проміжного контролю та КР чи РГР окремо не оцінюється. Максимальна оцінка за невчасно здані роботи зменшується. Виключенням за денної форми навчання може бути наявність підтверджених поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, участь в зазначений час в інших видах наукової чи організаційної роботи, форс-мажорні обставини – на дистанційну, заочну та змішану форми навчання не поширюється). Дотримання крайніх термінів подання всіх робіт за підсумками вивчення дисципліни є обов'язковим.

Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів, до яких має бути виконано певне завдання. За наявності та належного підтвердження поважних причин, здобувач вищої освіти має право на складання індивідуального графіку вивчення окремих тем дисципліни відповідно до вимог, які регламентуються «Порядком надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка» (<https://bit.ly/407YpLI>). Дотримання крайніх термінів подання всіх робіт за підсумками вивчення дисципліни у разі навчання за індивідуальним графіком є обов'язковим.

Виконання завдань до практичних занять регламентуються загальним графіком навчального процесу. Подання практичних робіт на перевірку здійснюється по завершенні відповідного практичного заняття або протягом встановленого терміну на його виконання. По закінченні встановленого терміну таке поточне завдання не приймається та не оцінюється.

Відпрацювання пропущених / невиконаних завдань можливе лише за умови офіційного належно оформленого підтвердження поважної причини відсутності. Умови відпрацювання пропущених семінарських/практичних занять з поважних причин та ситуації недотримання вставленого терміну виконання та подання виконаної роботи із запізненням у часі: робота оцінюється з використанням використанням пониження балів - 0,05 балів за кожен день такого запізнення.

Всі завдання поточного та проміжного контролю повинні бути завершені та подані на оцінювання щонайменше за один повний тиждень до початку залікового тижня відповідного семестру. Роботи подані пізніше встановленого терміну оцінюються з додатковим понижуючим коефіцієнтом $\frac{1}{2}$. З початком залікового тижня, відпрацювання не приймаються, а роботи – не оцінюються. Виключенням може бути наявність та документальне підтвердження поважних причин несвоєчасної здачі зазначених робіт (хвороба, індивідуальний графік тощо).

Політика відвідування занять та відпрацювання пропущених занять

За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційній формі або у змішаній. Передбачено можливість вільного відвідування здобувачем вищої освіти лекційних занять та самостійного опрацювання навчального матеріалу, передбаченого програмою з дисципліни. Виконання основних видів навчальних занять та їх відвідування (крім консультацій) для ЗВО є обов'язковим. Надання дозволу на вільне відвідування занять регламентується «Порядком надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка» (<https://bit.ly/407YpLI>).

Здобувач вищої освіти, що навчається в малочисельній академічній групі, отримує повний обсяг аудиторних годин відповідно до індивідуального навчального плану навчальної дисципліни: у синхронному режимі – відповідно до обсягу годин навчального навантаження НПП згідно з розкладом навчальних занять та решту навчальних годин ОП, необлікованих у НПП - в асинхронному режимі через систему MOODLE. Для забезпечення отримання здобувачами, що навчається в малочисельній академічній групі, повного обсягу аудиторних годин відповідно до навчального плану, ЗВО вивчає відповідний релевантний матеріал з дисципліни у системі MOODLE (вивчення навчального матеріалу, матеріалів з освітніх платформ України та іноземних ЗВО з безкоштовним доступом тощо) у індивідуальному порядку. Зворотний зв'язок з аудиторією забезпечується шляхом перевірки виконання завдань поточного та проміжного контролю через систему MOODLE.

Відвідування занять здобувачами вищої освіти є важливою складовою навчання. Відповідно до чинного Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка», введеного в дію наказом ректора від 31 серпня 2020 р. №26 (<https://stu.cn.ua/normatyvna-baza/normatyvne-zabezpechennya-osvitnogo-proczesu/>): п. "7.2.8. В окремих випадках, згідно наказу ректора (у зв'язку з карантинном тощо) навчальні заняття та контрольні заходи (в т.ч. оцінювання практик та атестація) можуть проводитись за допомогою технологій дистанційного навчання. При цьому, якщо здобувач вищої освіти під'єднується до навчального заняття, яке проводиться за допомогою технологій дистанційного навчання, без використання системи відеозв'язку, то це може фіксуватися викладачем як пропуск навчального заняття (підпункт 7.2.8 Положення зі змінами, внесеними згідно з рішенням Вченої ради від 26.04.2021, протокол №4, та наказом ректора № 80 від 26.04.2021)".

Повторне перескладання робіт для підвищення балів не допускається, перескладання заліку/екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

У випадку недопуску (менше 40 балів за семестр) та повторного складання заліку/екзамену, всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний залік/екзамен, як ліквідація академічної заборгованості складається за комплексними завданнями (може проводитись у вигляді тестування або комплексного завдання, що включає теоретичні, практичні та ситуаційні вправи).

Поточні завдання за заняттями, які студент пропустив без поважних причин, додатково не відпрацьовуються. Відпрацюванню підлягають виключно контрольні заходи та шляхом виконання завдань через систему MOODLE.

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Смартфони/телефони мають бути переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, оскільки дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях без дозволу НПП під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням виконання робіт, проходження тестового контролю в системі MOODLE).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачам вищої освіти курсу можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, залежно від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові дослідження, тези на науково-практичних конференціях, статті у фахових виданнях тощо. Зарахуванню підлягають лише активності, тематикою пов'язані з проблемними питаннями дисципліни.

Стягнення передбачені за несвоечасність виконання основних завдань та несвоечасність їх подання, за наявність плагіату та інших варіантів прояву неетичної поведінки.

Політика академічної доброчесності

Навчання та викладання у рамках курсу здійснюється відповідно до принципів взаємної поваги і довіри, рівноправності та толерантності шляхом дотримання загальноприйнятих норм щодо етичної поведінки.

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні практичних, контрольних та розрахунково-графічних робіт (КР/КП) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного, проміжного та підсумкового контролю; посилення на джерела інформації в разі використання, тверджень, відомостей.

Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Списування під час тесту, заліку/екзамену, чи оформленні розрахункової роботи заборонені. Від усіх ЗВО очікується

дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження та оцінювання результатів певних етапів їх навчальної діяльності).

Очікується, що творчі роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак порушення академічної доброчесності в роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату, обману, маніпуляцій чи інших видів порушення етики публікацій, поведінки тощо.

У разі виявлення плагіату - при оцінюванні роботи ДОДАТКОВО буде враховано як понижуючий коефіцієнт відповідний рівень плагіату (якщо рівень унікальності = 70%, відповідно 30% = плагіат, то понижуючий коефіцієнт становитиме 0,3 від кількості набраних балів при оцінюванні роботи, тобто кількість балів становитиме 70% від максимальної кількості балів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем відповідно до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

У випадку проходження подібного курсу з інших спеціальностей перезараховані можуть бути лише теми, зазначені в курсі відповідно до змістових модулів.

10. Рекомендована література.

1. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник в схемах і таблицях/ С. В. Качула, Л. В. Лисяк, О.В. Добровольська. Дніпро: Монолит, 2022. 200 с.
2. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.
3. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрямки: Моногр. / За ред. В. Федосова. К.: КНЕУ, 2002. 387 с.
4. Гузар Б. С. Сучасний стан та напрями удосконалення бюджетного менеджменту в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9074>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.7.89.
5. Management Control in Modern Government Administration: Some Comparative Practices. OECD. 1996. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/management-control-in-modern-government-administration_5kml6gb4gn32-en.
6. Tkalenko, S., Duka, A., Sukurova, N., Kudyрко, L., Litvin, N. The Impact of Trade Openness on Economic Growth: The Case of Ukraine. Колективна монографія In: Hamdan, A., Shoaib, H.M., Alareeni, B., Hamdan, R. (eds) The Implementation of Smart Technologies for Business Success and Sustainability. Studies in Systems, Decision and Control, vol 216. Springer, Cham. 2022. pp 521–533 https://doi.org/10.1007/978-3-031-10212-7_43 <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-10212-7#toc>
7. Sergii Zakharin; Anastasia Duka; Olena Parubets; Maksym Zabashtansky; Natalia Ryzhikova. New Statistical and Econometric Approaches to the Modeling of Budget Policy on the Example of Tax Revenues and Information Management. Journal of Information Technology Management (JITM)/ 2021, Special Issue. p/115-127/ Doi.10.22059/JITM.2021.80741. https://jitm.ut.ac.ir/article_80741.html.